

Datum:
2020-04-14

Diarienummer:

Handläggare:

Version/DokumentID:

Svar på interpellation om familjehem och hvb

1. Hur många barn och ungdomar i Uppsala är idag placerade i familjehem (jourhem, familjehem och konsulentstödda / förstärkta familjehem) respektive HVB-hem (av olika typer, även exempelvis SIS)

Uppgifter från socialnämndens månadsstatistik för mars månad 2020.

Jourhem: 92

Familjehem: 185

Varav konsulentstödda externa familjehem: 126

Räknat i antal vårddygn så svarade de konsulentstödda familjehemmen under mars månad för ungefär hälften med 3781 dygn i konsulentstött vård mot 8205 vårddygn i familjehem och jourhem. Ungefär hälften av placerade barn och unga i konsulentstödda familjehem är äldre än 14 år.

HVB: Under mars månad 2020 var 48 barn och unga placerade på interna hvb och 100 på externa hvb, varav 24 på SiS.

HVB-placeringar används främst för äldre barn och unga över 18 år. Bakgrunden till en placering för den äldre åldersgruppen är ofta missbruk, kriminalitet eller annat socialt nedbrytande beteende. Behandlingshem med missbruk som huvudinriktning utgör därför en stor del av anlitade hvb. Utredningsplaceringar av föräldrars omsorgsförmåga genomförs också på hvb med förälder och barn. Uppsala har ett sådant utredningshem i egen regi; Brogården, men den resursen är inte tillräcklig och därför används även privata utförare. Den typen av hvb används också för akuta placeringar av barn i avvaktan på en familjehemsplacering. Hvb som är boende för ensamkommande barn och unga är numera en mindre andel av socialnämndens placeringar på hvb. Under mars månad hade nämnden 11 interna placeringar av ensamkommande och 13 externa.

2. Vad är resultatet / erfarenheterna av den senaste uppdateringen av riktlinjer för arvoden till familjehem?

Socialnämndens riktlinje för ersättning till uppdragstagare antogs av nämnden den 28 februari 2018 och har sedan dess uppdaterats ett par gånger utifrån förändringar av SKRs rekommendationer av ersättningar till familjehem och andra uppdragstagare. Riktlinjerna är främst avsedda att vara en hjälp i handläggning vid beslut om ersättningar vid olika uppdrag. Det är en del i nämndens kvalitetsarbete som syftar till likvärdiga bedömningar och beslut.

Riktlinjerna kan också ses som en del i ett samarbete mellan kommuner med att hålla en likvärdig ersättningsnivå. Samarbetet mellan kommunerna är viktigt vid rekrytering av bra familjehem. Den gemensamma bilden i Sverige är att rekrytering av familjehem har blivit svårare och att svårigheterna gäller främst rekrytering av familjehem till barn och ungdomar med svårare problematik.

Att ta hand om ett barn eller ungdom med psykosocial problematik är ett uppdrag som kräver engagemang, tid och tålamod. Ett familjehemsuppdrag innehåller en stor del ideellt engagemang och bör också vara så. Stödet till familjen från socialtjänsten är viktigt för att uppdraget ska fungera. För att kunna ge ett bra stöd har socialnämnden sett det som nödvändigt att anlita familjehemsföretag som kan ge fortlöpande handledning till familjehemmen. Socialnämnden har idag ungefär 120 pågående placeringar i konsulentstödda familjehem. Nämnden arbetar för att minska andelen konsulentstödda och istället ge den typen av handledningsstöd i egen regi. Svårigheter finns bl.a. med att de privata företagen kan ge en högre ersättning till kontrakterade familjehem än vad kommunen gör. För att komma åt det problemet gör socialnämnden en översyn av arvoderingen till familjehem med svårare uppdrag. Det handlar då om barn och unga som behöver mycket stöd och hjälp vilket påverkar familjens möjligheter till andra inkomster utöver familjehemsuppdraget. Kontraktering av jourhem är också en angelägen fråga för socialnämnden där det finns en priskonkurrens från privata aktörer.

Socialnämndens ansvar vid en placering i ett konsulentsstött familjehem är inte annorlunda än vid en placering där nämnden själv har rekryterat familjen. Socialnämnden har ansvar för att utreda familjehemmet och följa vården.

3. Är socialnämnden beredd att låta Uppsala kommun anställa familjehem?

Socialnämndens arbetsutskott uppdrog till förvaltningen att göra en utredning om det är möjligt att anställa familjehem. Förvaltningens utredning presenterades för arbetsutskottet i september 2019. Se **bilaga**.

Bestämmelser om familjehem regleras i socialtjänstlagen och socialtjänstförordningen. Ett familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

En placering av ett barn i en familj föregås av en utredning av socialnämnden om familjens lämplighet att ta emot barnet och insatsen följs upp av socialnämnden. Uppdraget att vara familjehem omfattar dygnets alla timmar.

Socialnämnden har ett aktivt arbete med att rekrytera familjehem. Vid rekryteringen är det viktigt att nämnden kan visa att familjehemmet kan få stöd och hjälp med svåra situationer. Den ekonomiska ersättningen är också en viktig del vid rekryteringsprocessen. Det är två delar som nämnden ser över för att anpassa utifrån familjehemmens behov.

Eva Christiernin (S)

Ordförande i Socialnämnden

Socialförvaltningen
Underlag till arbetsutskottet den 21 augusti

Datum:
2019-09-01

Diarienummer:
SCN-2019-0357

Handläggare:
Åsa Hedlund

Anställa familjehem

Bakgrund

Socialnämndens arbetsutskott har begärt en utredning om det är möjligt för socialnämnden att anställa familjehem.

Föredragning

Grundläggande förutsättningar

Bestämmelser om familjehem regleras i socialtjänstlagen och socialtjänstförordningen. Ett familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Arbetet med att ta hand om individer för vård sker på uppdragsbasis och inte i anställningsform i enlighet med gällande bestämmelser. Det saknas kollektivavtal som reglerar familjehems ersättningar och arbetsinsatser. Familjehemmet kan inte lämna uppdraget vidare till annan fysisk eller juridisk person, då det är knutet till den eller de personer som socialnämnden har utrett och bedömt vara lämpliga för ett visst barn. Av SKL:s rekommendationer följer att uppdraget att vara familjehem inte är semestergrundande och att det inte berättigar till tjänstepension. Arvodet är dock såväl sjukpenning- som pensionsgrundande. Det innebär att socialnämnden t.ex. inte ska betala sjuklön under de första fjorton dagarna av en sjukperiod eftersom det inte föreligger något anställningsförhållande. En familjehemsförälder ska istället sjukanmäla sig direkt till försäkringskassan för att få sjukpenning.

Att anställa ett familjehem skulle i teorin medföra att medarbetare anställs dygnet runt, året om. Eftersom familjehem i nuläget inte omfattas av några kollektivavtal ska de generella arbetsrättsliga regler som t.ex. reglerar arbetstagares arbetstid, arbetsmiljö, anställningsskydd också ska tillämpas på familjehem. Samtliga anställda inom Uppsala kommun ska omfattas av kollektivavtal. Eftersom det i nuläget inte finns något sådant avtal för familjehem, skulle anställning av familjehem dessutom kräva att kollektivavtal tecknas. Det förutsätter dock att SKL eller annan part har förhandlat fram ett sådant avtal.

Arbetstid

Hur arbetstiden får förläggas styrs av arbetstidslagen och centrala eller lokala kollektivavtal. Då familjehem räknas som uppdragstagare finns dock inga kollektivavtal utan de generella arbetsrättsliga reglerna om arbetstid gäller. Arbetstidslagen ger ett skydd för hur till exempel medarbetares raster, dygnsvila och veckovila ska förläggas. Av Uppsala kommuns information kring arbetstid framgår att den normala arbetstiden för heltidsanställda är 40 timmar per helgfri vecka. Om arbete även utförs på helgdagar gäller vanligtvis en arbetstid på i genomsnitt 38 timmar och 15 minuter per vecka. För lärare, dygnstjänstgörande personal inom räddningstjänsten och vissa grupper inom vården gäller särskilda heltidsmått. Alla medarbetare ska ha rast efter som mest fem timmars arbete, dygnsvila om minst 11 timmar och veckovila om minst 36 timmar. Det finns också bestämmelser som reglerar hur mycket jour och övertid en medarbetare får arbeta. Reglerna kring arbetstid är skyddsregler som både arbetsgivare och medarbetare är skyldiga att följa.

Gällande bestämmelser om arbetstid ger inte utrymme för en arbetsgivare att anställa en medarbetare under sådana förutsättningar som gäller för familjehem. Ett anställningsförfarande skulle sannolikt kräva att flera familjehem arbetar med ett ärende genom t.ex. schemaläggning av arbetstiden. Även vid schemaläggning finns det dock bestämmelser som styr hur arbetstiden får förläggas när det t.ex. gäller dygns- och veckovila och hur arbetstagaren ska informeras om sitt schema m.m.

Anställning

Kommunen måste också följa de bestämmelser som gäller kring arbetstagares anställning enligt bl.a. lagen om anställningsskydd (LAS). Huvudregeln i LAS är att ett anställningsavtal gäller tillsvidare om inget annat har avtalats.

En uppsägning från arbetsgivarens sida måste alltid ha saklig grund, vilket kan vara personliga skäl eller arbetsbrist. Uppsägning av personliga skäl kan bli aktuellt vid olika typer av allvarig misskötsamhet som t.ex. brottslighet, olovlig frånvaro eller arbetsvägran. Den vanligaste sakliga grunden för uppsägning är dock arbetsbrist. Det är i princip arbetsgivaren som avgör när arbetsbrist uppstår, men arbetsgivaren måste överväga alternativ för att undvika uppsägningar på denna grund och följa LAS regler om turordning utifrån anställningstid. Uppsägningstiden för den som själv säger upp sig från arbetet är enligt LAS en månad.

Arbetsmiljö

Alla anställda inom Uppsala kommun omfattas av arbetsmiljölagen, som har till ändamål att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö. Arbetsgivare och arbetstagare ska samverka i det systematiska arbetsmiljöarbetet för att åstadkomma en god arbetsmiljö. En anställning av familjehem, som har sin huvudsakliga arbetsplats i sitt eget hem, skulle också omfattas av de arbetsmiljörättsliga regler som gäller. Det skulle t.ex. innebära att arbetsgivaren behöver genomföra skyddsronder etc. i medarbetarnas hem i syfte att säkerställa att arbetstagaren inte utsätts för ohälsa eller olycksfall. En utgångspunkt är att allt sådant som kan leda till ohälsa eller olycksfall ska ändras eller ersättas så att risken för ohälsa eller olycksfall undanröjs. Det är dock svårt att säga hur detta arbetet skulle gå till i praktiken.

I sammanhanget bör även nämnas att kommunen som arbetsgivare har försäkringar tecknade för sina anställda. För ett anställt familjehem skulle kommunen behöva

teckna en försäkring som omfattar att arbetet huvudsakligen utförs i medarbetarens hem.

Förutsättningar inom socialförvaltningen i Uppsala kommun

Inom socialförvaltningen i Uppsala kommun kan barn och ungdomar samt deras familjer få stöd i form av familjehem, förstärkt familjehem och förstärkt jourhem. Ett jourhem eller familjehem tar emot ett barn eller en ungdom i sitt hem, antingen under en period av barnets liv eller under hela uppväxten. Barn kan placeras i jourhem eller familjehem av olika skäl. Vanliga orsaker är att barnets föräldrar har svårt att ge sina barn en bra omsorg på grund av exempelvis missbruk, psykisk ohälsa eller svåra konflikter. En annan vanlig orsak är att en ungdom kommit till Sverige på egen hand och inte har sina föräldrar i Sverige.

Ett familjehem är ett komplement till barnets egna föräldrar och är en privatperson som tar emot ett barn eller ungdom i sitt hem under en längre tid, ibland under hela barnets uppväxt. Att vara familjehem innebär att stötta barnet eller ungdomen både praktiskt och känslomässigt, till exempel i kontakten med föräldrar, syskon och andra viktiga personer i barnets omgivning. Det innebär också att kunna hjälpa till med skolarbete, fritidsaktiviteter, umgänge med vänner och i kontakter med hälso- och sjukvård.

Ett jourhem tar emot ett barn eller ungdom i sitt hem under en begränsad tidsperiod. Under perioden utreder socialtjänsten barnets behov och fattar ett beslut om vilken typ av stöd som barnet och dess familj behöver. Ett jourhem tar emot barn eller ungdomar i ett akut läge och får nödvändig information om barnets situation. Barnet ska om möjligt ha fortsatt kontakt med sina föräldrar, syskon och andra viktiga personer.

Grundtanken med de förstärkta formerna är att de ska kunna ta emot komplexa ärenden. Den förstärkta familjehemsvården infördes i kommunen 2006, med målsättningen att dessa hem skulle ta emot svårare och mer omfattande uppdrag mot en ersättning som bl.a. innehåller ett grundarvode. Familjehemmet får grundarvodet oavsett om den placerade individen har behov av ett utökat stöd eller inte. Detta har inte varit kostnadseffektivt sett till de behov av stöd som individerna har.

Generellt är det en utmaning att rekrytera familjehem, vilket även gäller konsulentstödda. Förvaltningen har observerat att ärendena har blivit mer komplexa och att det som efterfrågas av familjehemmen framförallt är ett utökat handledningsstöd. En omställning har därför nyligen skett inom socialförvaltningens förstärkta familjehemsvård. Den syftar till att bättre möta de behov som familjehemmen och individerna har och efterfrågar, så att omfattande handledningsstöd och ersättning till dem tydligare ska erbjudas då behov finns. Genom att vara flexibel med stöd såväl i form av omfattande handledning som ekonomisk ersättning, kan verksamheten bättre möta de behov familjehemmen har.

Socialförvaltningen

Kaisa Björnström
Direktör